

Prof. dr hab. Tadeusz Stryjakiewicz
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej
i Gospodarki Przestrzennej

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dra Krzysztofa Gwosdza

Dr Krzysztof Gwosdz, urodzony w 1975 r., jest zatrudniony od 2004 r. w Instytucie Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, obecnie na stanowisku adiunkta. Jest doktorem nauk o Ziemi w zakresie geografii. Rozprawę doktorską pt. „Hierarchia i funkcje miejscowości konurbacji górnośląskiej jako wynik zależności od ścieżek rozwojowych” napisał pod kierunkiem prof. dra hab. Bolesława Domańskiego i obronił ją w 2003 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim. Kandydat ukończył ponadto na Wydziale Prawa i Administracji tego Uniwersytetu studia licencjackie na kierunku administracja samorządowa. 10 lutego 2014 r. dr Gwosdz zwrócił się z wnioskiem o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk o Ziemi, w dyscyplinie geografia, wskazując jako jednostkę organizacyjną do przeprowadzenia tego postępowania Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Z przedłożonej dokumentacji wynika, że spełnione są wszystkie wymagania formalne do przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego.

Podstawę poniższej oceny stanowią kryteria określone w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.) oraz Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. nr 196, poz. 1165). Recenzja obejmuje trzy najważniejsze elementy składające się na dorobek Habilitanta, tj.:

- a) osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65, poz. 595 ze zm.) - w tym przypadku jest to monografia naukowa,
- b) pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze,
- c) dorobek dydaktyczny, popularyzatorski, organizacyjny oraz w zakresie współpracy międzynarodowej.

Ocena osiągnięcia naukowego w rozumieniu art. 16 ust. 2 Ustawy (monografii naukowej)

Jako osiągnięcie naukowe, zgodnie z art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65, poz. 595 ze zm.), Habilitant wskazuje monografię pt. „Pomiędzy starą a nową ścieżką rozwojową. Mechanizmy ewolucji struktury gospodarczej i przestrzennej regionu tradycyjnego przemysłu na przykładzie konurbacji katowickiej po 1989 roku”, opublikowaną przez Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w 2014 r. (w dalszej części recenzji będę ją tradycyjnie nazywał rozprawą habilitacyjną). Rozprawa ta obejmuje 224 strony tekstu, 28 stron bibliografii (w znacznej części obcojęzycznej), streszczenie w języku angielskim, załącznik z wykazem instytucji uwzględnionych w konstrukcji wskaźnika wyposażenia instytucjonalnego oraz spisy tabel i rycin.

Recenzowana monografia składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów i wniosków. Praca ta „poświęcona jest prawidłowościom przemian gospodarczych i przestrzennych regionu tradycyjnego przemysłu w punkcie zwrotnym jego dziejów – okresie wchodzenia w postindustrialną fazę rozwoju” (s. 9). Tytuł książki (wraz z podtytułem) dobrze oddają charakter recenzowanego osiągnięcia naukowego. Już na wstępie należy stwierdzić, że na tle „standardowej” literatury geograficzno-ekonomicznej jest to osiągnięcie wyróżniające się z co najmniej trzech powodów:

- a) reprezentuje stosunkowo rzadkie w polskim piśmiennictwie podejście ewolucyjne,
- b) jest dobrze osadzone w światowym dorobku naukowym, zwłaszcza teoretycznym,
- c) odchodzi od tradycyjnego opisu i metody tzw. statyki porównawczej na rzecz wyjaśniania o charakterze uogólniającym (generalizującym), próbującym identyfikować **mechanizmy przemian**.

Habilitant jako jedną z podstawowych koncepcji teoretycznych, na których opiera swą analizę, przyjmuje koncepcję zależności od ścieżki (*path dependence*). Nawiązując do niej, a zarazem twórczo ją modyfikując i rozwijając, formułuje 6 pytań poznawczych:

1. Jakie główne mechanizmy odpowiadają za ewolucję struktury gospodarek lokalnych w regionie tradycyjnego przemysłu?
2. Jak powstają nowe ścieżki rozwoju?

3. Jakie cechy determinują zdolność adaptacyjną lokalnych i regionalnych gospodarek?

4. Dlaczego niektóre miasta są zdolne do adaptacji lub odnowy, a inne (przynajmniej w krótko- i średnioterminowej perspektywie) nie?

5. W jaki sposób organizacja przestrzenna systemu osadniczego wpływa na procesy adaptacyjne gospodarek lokalnych?

6. Jaki model struktury przestrzennej powstaje w wyniku zmian gospodarczych w okresie przemiany strukturalnej w okręgu tradycyjnego przemysłu?

Obszarem badań szczegółowych jest konurbacja katowicka. Należy jednak w tym miejscu podkreślić, że wyniki swych badań dr Gwosdz często odnosi do innych okręgów tradycyjnego przemysłu, np. Zagłębia Ruhry, północno-wschodniej Anglii, Nord-Pas de Calais lub sąsiedniej konurbacji ostrawsko-karwińskiej w Republice Czeskiej. Takie podejście stało się możliwe dzięki jego rozległym kontaktom międzynarodowym i dobrej znajomości światowej literatury.

Dokonując **syntetycznej oceny** monografii stwierdzam, że spełnia ona bez zastrzeżeń kryteria określone w podanych na wstępie recenzji aktach prawnych. Szczególnie pozytywnie należy ocenić:

1. wybór interesującego i ważnego z poznawczego i praktycznego punktu widzenia tematu badań;

2. wieloaspektowe ujęcie i dobre „osadzenie” prowadzonej analizy w dotychczasowym dorobku różnych dyscyplin naukowych, w szczególności geografii, ekonomii, socjologii i historii;

3. twórcze autorskie modyfikacje zastosowanych koncepcji teoretycznych;

4. wykazanie przez Habilitanta dużych umiejętności analitycznych, wyrażających się m.in. w zastosowaniu różnych metod i technik badawczych oraz poprawnej interpretacji uzyskanych wyników.

Do najważniejszych **wyników badań** dra Gwosdza zaliczam:

- a) potwierdzenie istnienia specyficznych, lokalnych trajektorii rozwoju, które są zależne od ścieżki (*path dependence*);
- b) wykazanie wpływu tzw. genotypu funkcjonalnego miast jako uwarunkowania kształtowania się nowej ścieżki ich rozwoju;
- c) wykazanie, że tworzenie nowych podstaw rozwoju gospodarczego regionu tradycyjnego przemysłu opiera się na gałęziach o różnym poziomie zaawansowania

technologicznego, a zwłaszcza na przemysłach średnio-niskiej i średnio-wysokiej techniki (a nie np. na zaawansowanych działalnościach usługowych lub tzw. sektorze kreatywnym);

- d) potwierdzenie znaczenia korzyści aglomeracji, dywersyfikacji oraz tzw. *milieu* w tworzeniu zespołu warunków niezbędnych do odnowy lokalnej gospodarki.

Rozprawa habilitacyjna dra Krzysztofa Gwosdza wnosi **znaczący wkład** do dorobku nauk geograficznych (a także ekonomicznych), a wyniki jego badań empirycznych mogą ponadto mieć również duże znaczenie aplikacyjne, zwłaszcza w odniesieniu do formułowania polityki rozwoju konurbacji katowickiej.

Ocena pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Zainteresowania naukowe dr Krzysztofa Gwosdza związane są przede wszystkim z geografiami ekonomiczną (w mniejszym stopniu z geografiami społeczną) i obejmują kilka głównych grup problemowych:

- a) przemiany miast, okręgów przemysłowych i regionów (w tym ich analiza w perspektywie długookresowej, wykorzystującą podejście ewolucyjne);
- b) rozwój ekonomiczny miast i regionów (w tym problematyka specjalnych stref ekonomicznych i efektów mnożnikowych);
- c) lokalizacja inwestycji zagranicznych, zarówno przemysłowych, jak i usługowych;
- d) geografia przedsiębiorstw, w tym w szczególności organizacja przestrzenna i uwarunkowania rozwoju przemysłu samochodowego.

Na jego dorobek naukowy, obejmujący okres 2000-2014, składa się – poza zrecenzowaną powyżej monografią, bez referatów i materiałów konferencyjnych – 60 publikacji (w znacznej części współautorskich), w tym 11 przed, a 49 po uzyskaniu stopnia doktora. Dorobek ten należy ocenić jako znaczący przede wszystkim ze względu na jego jakość. Blisko 1/3 wszystkich artykułów i rozdziałów w monografiach została opublikowana w językach kongresowych (głównie angielskim). Trzy artykuły ukazały się w czasopiśmie znajdującym się na liście *Journal of Citation Reports*, a publikacje w czasopiśmie krajowych obejmują tak renomowane tytuły jak „Przegląd Geograficzny”, „Studia Regionalia”, „Quaestiones Geographicae” czy seria „Folia Geographica”. Na uwagę zasługuje również współredagowanie kilku monografii naukowych, w tym pracy pt. „Dziesięć lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej. Mielec 1995-2005” (współredakcja z B. Domańskim).

Większość publikacji dra Gwosdza cieszy się dużym zainteresowaniem w środowisku naukowym, o czym świadczą wskaźniki cytowań. Łączna liczba cytowań według bazy Publish or Parish wynosi 219, a indeks Hirscha = 8.

Oceniając pozostałe osiągnięcia naukowe Habilitanta, szczególną uwagę należy zwrócić na kilka wyróżniających się publikacji. Należą do nich:

1. Monografia pt. „Ewolucja rangi miejscowości w konurbacji przemysłowej. Przypadek Górnego Śląska 1830-2000”, opublikowana w 2004 r., w której zaproponowano nowe metody analizy długookresowego rozwoju zespołu miejskiego.

2. Artykuł pt. „Koncepcja zależności od ścieżki (*path dependence*) w geografii społeczno-ekonomicznej”, opublikowany w „Przeglądzie Geograficznym” w 2004 r., wielokrotnie cytowany (również przez niżej podpisanego), gdyż była to pierwsza w Polsce pogłębiona prezentacja koncepcji zależności od ścieżki i przegląd jej dotychczasowych zastosowań.

3. Zbiór współautorskich publikacji na temat znaczenia efektów mnożnikowych w rozwoju regionalnym i lokalnym. Oryginalnym osiągnięciem naukowym było opracowanie metody szacowania dochodowych i zaopatrzeniowych efektów mnożnikowych, która stała się swego rodzaju wzorcem badawczym w innych opracowaniach.

4. Współautorskie rozdziały w monografiach naukowych wydanych przez renomowane wydawnictwo Ashgate: *Social consequences of delocalization in labour-intensive industries: The experience of old and new members of the EU* oraz *The new international division of labor and the changing role of the periphery: the case of the Polish automotive industry*. Obie te publikacje są przejawem dużej aktywności Habilitanta na forum międzynarodowym (w tym jego udziału w 6. programie ramowym UE „*Moving Frontier: The Changing Geography of Labour-Intensive Industries*”).

Powyższy dorobek uzupełniają liczne opracowania eksperckie (24) wykonane na rzecz administracji publicznej, w tym m.in. dla Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Agencji Rozwoju Przemysłu, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, Urzędu Miasta Krakowa, Górnośląskiego Związku Metropolitalnego. Opracowania te są ważnym elementem aktywności naukowo-badawczej Habilitanta, gdyż z jednej strony umożliwiają weryfikację wypracowanych przez niego koncepcji teoretyczno-metodologicznych, z drugiej strony stanowią efektywny kanał transferu wiedzy między sferami nauki i praktyki.

Podsumowująca ocena dorobku naukowo-badawczego dra Gwosdza jest **jednoznacznie pozytywna**. Za taką oceną przemawiają następujące argumenty:

- jest to dorobek o szerokim zakresie problemowym, obejmującym najbardziej kluczowe i aktualne (a w Polsce rzadko podejmowane) kwestie dyskursu naukowego we współczesnej geografii ekonomicznej,
- dorobek ten pokazuje konsekwentną ewolucję profilu naukowego Habilitanta i rozwój jego warsztatu badawczego;
- jego charakterystyczną cechą jest udział Habilitanta w wielu zespołach i konsorcjach naukowych i eksperckich, uczestnictwo w licznych projektach badawczych oraz znaczny poziom umiędzynarodowienia działalności naukowej;
- szeroka jest prezentacja tego dorobku w różnych formach, m.in. na 36 konferencjach naukowych (w tym 16 międzynarodowych).

Wyrazem uznania dla dorobku naukowego Habilitanta było kilka prestiżowych nagród, m.in. stypendium START Fundacji na rzecz Nauki Polskiej, stypendium tygodnika „Polityka” dla młodych naukowców, stypendium z Funduszu im. Adama Krzyżanowskiego dla wyróżniających się pracowników naukowych UJ oraz Nagroda im. Wincentego Pola przyznawana przez Radę Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ. Dorobek dra Gwosdza jest znany i uznawany w środowisku geografów zarówno w kraju, jak i zagranicą.

Ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego, organizacyjnego oraz w zakresie współpracy międzynarodowej

Działalność dydaktyczna dra Krzysztofa Gwosdza związana jest przede wszystkim z Instytutem Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, ale również ma wymiar międzynarodowy (*visiting lecturer* na Kwansei Gakuin University w Japonii, wykłady w ramach *International Week* na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Technicznego w Ostrawie).

Jego najważniejsze osiągnięcia dydaktyczne obejmują m.in. przygotowanie programów nowych kursów prowadzonych w Instytucie Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ z takich przedmiotów jak „Graficzna prezentacja informacji geograficznej”, „Problemy rozwoju lokalnego i regionalnego”, „Podstawy samorządu terytorialnego”, „Planowanie strategiczne w jednostkach samorządu terytorialnego”, „Metody badań geografii społeczno-ekonomicznej”, „Ćwiczenia terenowe z geografii społeczno-ekonomicznej”, a także dwóch wykładów w formie e-learningowej realizowanych na podyplomowych studiach rewitalizacji.

W uznaniu szczególnych osiągnięć w pracy dydaktycznej dr Gwosdz otrzymał nagrodę rektora UJ za wysoką jakość pracy oraz nagrodę zespołową II stopnia przyznaną przez rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego, a ponadto Nagrodę im. Wincentego Pola, m.in. za „wielkie zaangażowanie w przygotowanie nowych kursów i szerzenie pasji badawczej wśród studentów”. Wyrazem tego uznania są również wysokie oceny studentów w corocznych badaniach ankietowych.

Działalność Habilitanta popularyzująca wiedzę związana jest głównie z odczytami w ramach Polskiego Towarzystwa Geograficznego, wykładami dla szkół oraz uczestnictwem w przygotowaniu zadań konkursowych na finały Olimpiady Geograficznej.

Dr Gwosdz był współorganizatorem 4 konferencji naukowych (w tym 3 międzynarodowych), aktywnym uczestnikiem 4 projektów badawczych o zasięgu międzynarodowym oraz 6 o zasięgu krajowym, jest członkiem dwóch międzynarodowych sieci badawczych: *Cities after Transition* (od 2008 r.) oraz *Gerpisa* (globalna sieć badawcza przemysłu samochodowego, od 2010 r.). Współpracował lub współpracuje z 10 zagranicznymi ośrodkami naukowymi: od Kanady, poprzez Niemcy, Wielką Brytanię, Szwecję, Niemcy, Estonię, Słowenię i Czechy, po Japonię. Ta aktywność międzynarodowa Habilitanta, obejmująca różne rodzaje aktywności, zasługuje na wysoką ocenę.

Konkluzja

Biorąc pod uwagę ocenę monografii naukowej, pozostałego dorobku naukowo-badawczego oraz osiągnięć dydaktycznych, popularyzatorskich i organizacyjnych stwierdzam, że dr Krzysztof Gwosdz spełnia wszystkie warunki do ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie nauk o Ziemi, w dyscyplinie geografia, określone w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.). Tę konkluzję uzasadniam następująco:

1. Habilitant posiada wyraźnie ukształtowany profil naukowo-badawczy i wykazuje konsekwentny rozwój naukowy po uzyskaniu stopnia doktora.

2. Prezentuje pożądane cechy samodzielnego pracownika nauki: umiejętność formułowania i weryfikacji oryginalnych i istotnych poznawczo problemów badawczych i hipotez, dobrą znajomość teorii i metod badań, zdolność analitycznego, a zarazem krytycznego wnioskowania, a także łączenia teorii z empirią oraz zastosowaniami

praktycznymi prowadzonych badań (przede wszystkim w sferze rozwoju regionalnego i lokalnego).

3. Posiada rozległe kontakty zagraniczne i aktywnie uczestniczy w międzynarodowym życiu naukowym.

4. Jego dorobek naukowy wnosi znaczny, ponadprzeciętny wkład w rozwój nauk geograficznych, ale ponadto ma także wymiar interdyscyplinarny (obejmujący również nauki ekonomiczne). Ów szczególny, ponadprzeciętny wkład związany jest m.in. z transferem wiedzy i upowszechnianiem najnowszego światowego dorobku geografii ekonomicznej w środowisku geografów polskich, a zarazem jego twórczymi modyfikacjami odniesionymi do krajowych warunków, które z kolei budzą duże zainteresowanie za granicą i są tam wysoko cenione.

5. Pozytywna jest ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego Habilitanta.

6. Spełnione są wszystkie wymagania formalne.

W związku z powyższym wnoszę o dopuszczenie dra Krzysztofa Gwosdza do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Prof. dr hab. Tadeusz Strykowski